

Ornitologové si musejí dávat pozor na kosa

Již více než 200 let hledají ornitologové pomocí experimentů odpověď na otázku, proč ptáci některá vejce podstrčená ptačími parazity do svých hnízd přijmou, a jiná ne. Nikoho však nenapadlo, že rozhodnutí hostitelské samičky závisí i na tom, zda výzkumníka u svého hnízda nachytá při činu. O změnu se postarali vědci z Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, díky nimž se možná budou měnit dlouho zavedené metodiky pokusů. V nové studii publikované v Scientific Reports přicházejí s překvapivým zjištěním. Pokud ptáci vidí vědce, jak podstrkuje vejce do jejich hnízda, mnohem častěji se nechtěného „dárku“ zbaví.

Olomoučtí ornitologové Daniel Hanley, Peter Samaš, Josef Heryán a Tomáš Grim i jejich kolega z newyorské The City University Mark E. Hauber se zaměřili na kosa a drozdy. Zkoumali zhruba 350 hnízd v Olomouci a okolí, kde oba druhy žijí přirozeně, a na Novém Zélandu, kam byli lidmi vysazeni před stoletím a půl. Zatímco drozdí samičky jsou plašší a po vyrušení vědcem odletěly z dohledu, některé samice kosa zůstaly nedaleko. „Tyto samice kosa tak měly větší možnost pozorovat pokus a mnohem častěji cizí vejce odmítny. Naopak reakce na cizí vejce u samic drozda nebyla vyrušením z hnízda ovlivněna,“ uvedl Tomáš Grim z katedry zoologie a ornitologické laboratoře.

Pokud ptáci vidí vědce, jak podstrkuje vejce do jejich hnízda, mnohem častěji se nechtěného „dárku“ zbaví.

Návštěva hnízdních parazitů, z nichž nejznámější je kukačka obecná, znamená pro hostitele pohromu. Péče o cizí mládě totiž hostitele stojí mnoho energie a v případě kukaččeho parazitismu navíc přijde o všechno své potomstvo. Proto se hostitel snaží cizí vejce zničit. Aby vědci zákonitosti chování hostitelů pochopili,

podstrkují jim do hnízd skutečné nebo umělé cizí vejce. Sledování reakcí hostitelů na pokusná vejce je jedním z nejstarších pokusů v biologii. Nyní se zdá, že badatelé při nich nepostupovali správně. „Ukázali jsme, že ptáci nemusejí reagovat na podstrčené vejce, ale na přítomnost výzkumníka. Přesto netvrdíme, že předchozí studie byly totálně chybné. Naše studie ale může být podnětem ke změně metodiky. Dosud totiž nikoho ani nenapadlo toto hledisko vzít v úvahu,“ doplnil Grim.

Samice kosa černého na Novém Zélandu zahřívá snůšku v hnízdě Foto: Tomáš Grim

Studie je podle něj typickým příkladem toho, kdy vědci dospějí k důležitému závěru náhodou při řešení zcela jiného problému. „Je to vedlejší produkt výzkumu kolegy Samaše na Novém Zélandu. Napadlo ho poznamenávat si, zda samice na hnízdě potkal, či nikoliv. K jeho i našemu překvapení se prokázalo, že je to zcela nej důležitější faktor, který vysvětluje chování kosích hostitelů,“ prozradil Grim.

Osud podstrčeného vejce ale záleží i na řadě dalších vlivů. Rozhoduje například i věk samičky a její zkušenosti. Přesunout starost o mláďata na jiné matky se ale v ptačí říši nesnaží jen kukačky. U kosů a drozdů existuje i parazitismus v rámci daného druhu.

Článek v odborném časopise Scientific Reports věnovali olomoučtí vědci britskému zpěvákovi Ozzy Osbournovi. Název jedné z jeho písní – Now you see it, now you don't – použili do titulku své studie. ←

Rubriku Věda připravil: /jj/